

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nato teatisi suretiyle akdolunan İstimlâk ve Müsadere Garantisi Anlaşmasının tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye, Adliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/139)

T. C.

Başvekâlet

8 . IV . 1957

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 541/1068

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle akdolunan İstimlâk ve Müsadere Garantisi Anlaşmasının tasdiki hakkında Hariciye Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Meclise takdimi İcra Vekilleri Heyetince 13 . III . 1957 tarihinde kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibe ve ilişkileriyle birlikte bağı olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

ESBABI MUCİBE

Amerika Birleşik Devletleri Hükümetince imzası teklif olunan İstimlâk ve Müsadere Garantisi Anlaşması, İcra Vekilleri Heyetininin 18 Aralık 1956 tarihli ve 4/8447 sayılı Kararı ile verilen salâhiyete müsteniden, 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle Ankara'da akdolunmuş ve, 6605 sayılı Kanunla yürürlük süresi uzatılmış bulunan 5436 sayılı Kanuna tevfikan aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

Bahis konusu Anlaşma 1948 tarihli Amerikan İktisadi İş Birliği Kanununun 111 (b) 3 maddesine istinadetmektedir. Bilâhara bu madde 1954 tarihli muaddel Karşılıklı Güvenlik Kanununun (Mutual Security Act) 413 (b) (4) (B) (ii) maddesine inkılâbetmiştir.

İktisadi İş Birliği Kanununun 111 (b) 3 maddesi yabancı memleketlere yatırım yapan Amerikan vatandaşlarına iki nevi garanti tanımaktadır.

Bunlardan birincisi konvertibilite garantisi olup Amerikan vatandaşlarının yabancı memleketlerde yapacakları yatırımların amortisman payları ile teşebbüs kârının ve tasfiye halinde tasfiye bedelinin dolâra tahvilini derpiş etmektedir. Bu hususta Hükümetimiz ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Kasım 1951 tarihinde imzalanmış ve 6791 sayılı Kanunla kanuniyet kesbetmiş bir Anlaşma mevcut bulunmaktadır.

Diğer garanti ise istimlâk ve müsadere garantisidir ki, bu da, yabancı memlekette yatırımda bulunan Amerikan vatandaşına ait teşebbüsle ilgili mamelekin müsadere veya istimlâke tâbi tutulması halinde mâruz kalınacak zararın kendilerine Amerika Birleşik Devletleri Hükümetince dolârla tediyesini ve dolayısıyla alacaklı durumun şahıslardan Amerikan Hükümetine intikalini mümkün kılmaktadır.

Bu ikinci Garanti Anlaşmasının akdi zmnında Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, Hükümetimize müracaatte bulunmuş ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin, bahis konusu Garanti Anlaşmasını şimdiye kadar otuz kadar devletle imzalamış olduğunu, bu neviden bir anlaşma akdinin Türkiye'ye Amerikan sermayesi celbi bakımından büyük önemi haiz bulunduğunu bilhassa tebarüz ettirmiştir.

Diğer taraftan da Amerikan tebaalı muhtelif hakiki ve hükmi şahıslar muhtelif vesilelerle ilgili makamlarımıza müracaatle böyle bir anlaşma akdedilmiş olup olmadığı hususunda malûmat talebinde bulunmuşlar ve bunlardan bazıları memleketimizde yapmayı tasarladıkları yatırımları anlaşmanın akdi şartına bağlı tuttuklarını ifade eylemişlerdir.

Amerika Birleşik Devletleri Hükümetince tevdi olunan bu Anlaşma tasarısı ilgili vekâletlerimizin tetkikine sunulmuş ve bu bapta vâkı uzun görüş teatilerinden sonra yapılan vekâletler arası bir toplantıda bu şekilde bir anlaşma akdinin, Amerikan sermayesinin Türkiye'ye gelmesini teshil bakımından zaruri olduğu, dolayısıyla memleketimiz menfaatlerine uygun bulunduğu neticesine varılmıştır.

Bu neticeye binaen akdedilmiş olan anlaşma, ana hatları itibariyle, zararlarını tazmin eylediği Amerikan vatandaşlarının haklarına Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin halef olması ve tazminat meseleleri olayısıyla iki Hükümet arasında çıkabilecek ihtilâfların hakem vasıtasıyla hallolunması esasına müstenittir.

Memleketimize Amerikan sermayesinin celbi bakımından faydalı olması beklenen mezkûr Anlaşma Türkiye Büyük Millet Meclisinin yüksek tasvibine arz olunur.

Hariciye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Hariciye Encümeni

Esas No. 1/139

Karar No. 39

9 . VI . 1958

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle akdolunan İstimlâk ve Müsadere Garantisi Anlaşmasının tasdıkı hakkında kanun lâyihası, ilgili Hükümet temsilcilerinin huzuru ile encümenimizde tetkik ve müzakere olundu.

Gerek lâyiha esbabı mucibesinde zikredilen hususat ve gerekse Hükümet temsilcilerinin verdikleri izahat encümenimizce de muvafık görüldüğünden lâyiha aynen ve ittifakla kabul edildi.

Havalesi gereğince Adliye Encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe saygıyla sunulur.

Hariciye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

İzmir Mebusu

M. Çavuşoğlu

Adana

H. Eroğlu

Kastamonu

B. Aktaş

Ankara

B. Ecevit

İmzada bulunamadı

Antalya

B. Onat

Bursa

Y. Teksel

Çanakkale

H. Alyot

Çorum

S. Baran

Giresun

H. Bozbağ

Hatay

İ. Ada

İmzada bulunamadı

İstanbul

N. Tlabar

İzmir

İ. Sipahioğlu

Antalya

A. Tokuş

İmzada bulunamadı

Çanakkale

N. F. Alpkartal

İmzada bulunamadı

Çankırı

A. K. Barlas

İmzada bulunamadı

Gaziantep

A. Ocak

Giresun

M. Şener

Hatay

A. Ş. Devrim

İzmir

N. Pınar

Kırklareli

Ş. Bakay

Manisa H. Bayur Mardin H. R. Tankut İmzada bulunamadı	Mardin V. Dizdaroğlu Muğla N. Özsan İmzada bulunamadı	Nevşehir M. H. Ürgüplü Sivas E. İmer	Sivas N. Çubukçu Sivas E. M. Karakurt	Sivas H. Değer Urfa E. M. Karakurt
---	---	---	--	---

Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye Encümeni
Esas No: 1/139
Karar No: 50

11 . VI . 1958

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle akdolunan İstimlâk ve Müsadere Garantisi Anlaşmasının tasdiki hakkında kanun lâyihası, Hariciye Encümeni mazbatasıyla birlikte encümenimizde tetkik ve müzakere olundu :

Lâyihanın esbabı mucibesinde dermeyan edilen hususat ve Hariciye Encümeni mazbatası encümenimizce de muvafık görülmekle lâyiha aynen ve ittifakla kabul edildi.

Havalesine uyularak Bütçe Encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur. Adliye Encümeni Reisi Bu Mazbata Muharriri

Aydın
C. Ülkü

Sakarya
N. Kirişcioğlu

İstanbul
N. Tekinel
İmzada bulunamadı

İzmir
N. Davran

Gaziantep
A. Şahin

Konya
S. Koraltan

Samsun
A. Keleşoğlu

Aydın
N. Geveci

İzmir
E. Kavur
İmzada bulunamadı

İçel
M. Dölek

Rize
M. Önal

Kırşehir
H. Çopuroğlu

Manisa
Â. Akın

Balıkesir
V. Asena

Bütçe Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe Encümeni
Esas No. 1/139
Karar No. 78

23 . VI . 1958

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle akdolunan İstimlâk ve Müsadere Garantisi Anlaşmasının tasdiki hakkında Hariciye Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Meclise arzı İcra Vekilleri

Heyetince kararlaştırılıp Başvekâletin 8.IV.1957 tarihli ve 71 - 541/1068 sayılı tezkeresiyle gönderilen kanun lâyihası, 10 ncu devrenin sona ermiş olmasından dolayı hükümsüz kalmış ve ihyası Hükümetçe talep ve Hariciye ve Adliye encümenleri mazbatalarıyla birlikte encümeni-

mize havale edilmiş olmakla Hariciye Vekâleti mümessilleri hazır oldukları halde tetkik ve müzakere edildi.

Kanun lâyihası, gerekçesinde belirtilen mucip sebeplere binaen Amerikan vatandaşları tarafından Türkiye’de yapılan yatırımlar hakkında Amerikan Hükümetinin vereceği garantilere mütaallik iki Hükümet arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle akdolunan Anlaşmanın tasdikını istihdaf etmektedir.

Adliye ve Hariciye encümenlerince kabul olunan lâyihaın sevkini mucip sebepler encümenimizce de yerinde görülerek maddelerin müzakeresine geçilmiş başlık ve birinci madde tadilen ve mütaakıp maddeler Hükümetin teklifi veçhile aynen kabul edilmiştir.

Kanun lâyihası, Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reislîğe sunulur.

Reis	Reis V.	Mazbata M.
Balıkesir	Bursa	Zonguldak
H. İmre	H. Köymen	S. Ataman

Kâtip		
Balıkesir	Antalya	Artvin
M. H. Timurtaş	K. Akmanlar	Y. Gümüşel
Bolu	Çorum	Edirne
S. Bilir	Y. Gürsel	M. Sarol
Erzurum	İstanbul	İstanbul
Ş. Erker	N. Kırşan	İ. Sevel
İzmir	Kayseri	Kocaeli
D. Akbel	Muhallifim	C. Tüzün
	O. Kavuncu	
Niğde	Siird	Tekirdağ
R. Gürsoy	B. Erden	Z. Erataman
Trabzon	Yozgad	Zonguldak
İ. Şener	T. Alpay	H. Timur

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle akdolan İstimlâk ve Müsadere Garantisi Anlaşmasının tasdikı hakkında kanun lâiyhası

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle akdolan İstimlâk ve Müsadere Garantisi Anlaşması tasdik olunmuştur.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinde me-riyete girer.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini ic-
raya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

13 . III . 1957

Başvekil	Devlet Vekili
A. Menderes	M. C. Bengü
Devlet Vekili ve	Devlet Vekili
Millî Müdafaa V. V.	E. Kalafat
Ş. Ergin	
Devlet Vekili	Adliye Vekili
C. Yardımcı	H. A. Gökürk
Millî Müdafaa Vekili	Dahiliye Vekili
—————	N. Gedik
Hariciye Vekili	Maliye Vekili
—————	H. Polatkan
Maarif Vekili	Nafia Vekili ve
A. Özel	Hariciye V. V.
İkt. ve Ticaret Vekili	E. Menderes
A. Aker	Sıh. ve İç. Mua. Vekili
Güm. ve İnh. Vekili	N. Körez
H. Hüsman	Ziraat Vekili
Münakalât Vekili	E. Budakoğlu
A. Demirer	Çalışma Vekili
İşletmeler Vekili	Mümtaz Tarhan
S. Ağaoğlu	

BÜTÇE ENCÜMENİNİN TADİLİ

Amerika vatandaşları tarafından Türkiye'de yapılan yatırımlar hakkında Amerikan Hükümetinin vereceği garantilere mütaallik olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota teatisi suretiyle akdolan Anlaşmanın tasdikine dair kanun lâiyhası

MADDE 1. — Amerikan vatandaşları ta-
rafından Türkiye'de yapılan yatırımlar hak-
kında Amerikan Hükümetinin vereceği garanti-
lere mütaallik olarak Türkiye Cumhuriyeti
Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hü-
kümeti arasında 15 Ocak 1957 tarihinde nota
teatisi suretiyle akdolan Anlaşma tasdik olun-
muştur.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi
aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi
aynen kabul edilmiştir.

Ekselâns:

4 Temmuz 1948 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Ankara'da imzalanmış bulunan muaddel İktisadi İş Birliği Anlaşmasının III ncü maddesi ve 1954 tarihli muaddel Karşılıklı Güvenlik Kanununun 413 (b) (4) (B) (ii) faslı ile ilgili olarak Hükümetlerimiz mümessilleri arasında ahiren cereyan etmiş bulunan müzakerelere atıfla şeref kazanırım. Keza bu müzakerelerin neticesinde üzerinde mutabık kalınan aşağıdaki hususları teyid etmekle şeref kazanırım:

Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetleri, Taraflardan birinin talebi üzerine; 1954 tarihli muaddel Karşılıklı Güvenlik Kanununun 413 (b) (4) (B) (ii) faslı gereğince garanti edilmiş veya edilmesi düşünülen ve Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları tarafından Türkiye'de yapılması teklif olunan projeler mevzuunda istişare edeceklerdir. Türkiye Hükümeti, yukarda mezkûr fasıl ahkâmı dairesinde kendisi tarafından tasvibedilmiş bulunan projelere şâmil olacak bu gibi garantilere mütedair olarak, aşağıdaki hususları kabul eder:

a) Şayet, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti bu neviden bir garanti gereğince her hangi bir şahsa Amerikan dolârı tediye ederse, Türkiye Hükümeti, bu şahsın, bu neviden bir tediye sebebiyet veren mevcudat, para, kredi veya diğer emvalinden mütevellit bilûmum hak, tasarruf hakkı ve faizlerinin Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine devrini ve bu münasebetle bu şahıs lehine tahaddüs eden her hangi bir alacak veya dâva hakkının halefiyet yoluyla Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine intikal edeceğini kabul eder. Türkiye Hükümeti, bu nevi garantilerin derpiş ettiği zarar karşılığı olup, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinden gayrı bir membadan tediye edilen bilûmum tazminatın da bu garanti mucibince Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine devrini kabul eder.

b) Bu garantiler mucibince Amerika Birleşik Devletleri Hükümetince iktisabolunacak Türk lirası meblâğları, Birleşik Devletler vatandaşlarının, bu garantilerin derpiş ettiği muamelelere mümasil olan muamelelerinden mütevellit paralara tatbik edilmekte olan usulden daha az müsaadeye mazhar olmamak kaydıyla muamele görecektir ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, mezkûr Türk liraslarını, idari masrafları için serbest şekilde tasarruf edebilecektir.

c) Bu neviden bir garanti gereğince yapılan tediye sebebiyle Türk Hükümeti aleyhine doğan ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin halef olduğu her hangi bir alacak hakkı, iki Hükümet arasında karşılıklı müzakerelere mevzu teşkil edecektir. Şayet Taraflar, mâkul bir zaman zarfında bu alacak hakkını anlaşma yoluyla halle muvaffak olamazlarsa, mesele Tarafların karşılıklı mutabakati ile seçilmiş bulunan tek bir hakemin nihai ve mecburi kararına havale edilecektir. Hükümetlerin üç ay zarfında hakemin seçimi üzerinde mutabakata varamamaları halinde, Taraflardan birinin talebi üzerine, Milletlerarası Adalet Divanı Başkanı tarafından tâyin edilecek bir şahıs hakemliği ifa edecektir.

Yukardaki hususların Türkiye Hükümetince kabule şayan olduğunu mübeyyin Ekselânsları notasının alınmasını mütaakıp, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti bu notanın ve ona cevabınızın, bu mevzuda, Hükümetler arasında bir anlaşma teşkil edeceğini ve bu Anlaşmanın cevabi notanızın tarihinde yürürlüğe gireceğini kabul eder.

En derin saygılarımı lütfen kabul buyurunuz, Ekselâns.

Ekselâns

Etem Menderes

Hariciye Vekâleti Vekili,

Ankara.

Fletcher Warren

No. 1153/6

15 Ocak 1957

Ekselâns :

Müfadi aşağıda kayıtlı bugünkü tarihli ve 1351 numaralı Ekselânsları notasını aldığımı bildirmekle şeref kazanırım :

«4 Temmuz 1948 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Ankara'da imzalanmış bulunan muaddel İktisadi İş Birliği Anlaşmasının III ncü maddesi ve 1954 tarihli muaddel Karşılıklı Güvenlik Kanununun 413 (b) (4) (B) (ii) faslı ile ilgili olarak hükümetlerimiz müessesileri arasında ahiren cereyan etmiş bulunan müzakerelere atıfla şeref kazanırım. Keza bu müzakerelerin neticesinde üzerinde mutabık kalınan aşağıdaki hususları teyid etmekle şeref kazanırım :

Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetleri, taraflardan birinin talebi üzerine; 1954 tarihli muaddel Karşılıklı Güvenlik Kanununun 413 (b) (4) (B) (ii) faslı gereğince garanti edilmiş veya edilmesi düşünülen ve Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları tarafından Türkiye'de yapılması teklif olunan projeler mevzuunda istişare edeceklerdir. Türkiye Hükümeti, yukarda mezkûr fasıl ahkâmı dairesinde kendisi tarafından tasvibedilmiş bulunan projelere şâmil olacak bu gibi garantilere mütedair olarak, aşağıdaki hususları kabul eder :

a) Şayet, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti bu neviden bir garanti gereğince her hangi bir şahsa Amerikan dolârı tediye ederse, Türkiye Hükümeti, bu şahsın, bu neviden bir tediye sebebiyet veren mevcudat, para, kredi veya diğer emvalinden mütevellit bilûmum hak, tasarruf hakkı ve faizlerinin Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine devrini ve bu münasebetle bu şahıs lehine tahaddüs eden her hangi bir alacak veya dâva hakkının halefiyet yoluyla Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine intikal edeceğini kabul eder. Türkiye Hükümeti, bu nevi garantilerin derpiş ettiği zarar karşılığı olup, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinden gayrı bir mebadan tediye edilen bilûmum tazminatın da bu garanti mucibince Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine devrini kabul eder.

b) Bu garantiler mucibince Amerika Birleşik Devletleri Hükümetince iktisabolunacak Türk lirası meblâğları, Birleşik Devletler vatandaşlarının, bu garantilerin derpiş ettiği muamelelere mümasil olan muamelelerinden mütevellit paralara tatbik edilmekte olan usulden daha az müsaadeye mazhar olmamak kaydıyla muamele görecektir ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, mezkûr Türk liralarnı, idari masrafları için serbest şekilde tasarruf edebilecektir.

c) Bu neviden bir garanti gereğince yapılan tediye sebebiyle Türk Hükümeti aleyhine doğan ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin halef olduğu her hangi bir alacak hakkı, iki Hükümet arasında karşılıklı müzakerelere mevzu teşkil edecektir. Şayet taraflar, mâkul bir zaman zarfında bu alacak hakkını anlaşma yoluyla halle muvaffak olamazlarsa, mesele tarafların karşılıklı mutabakatı ile seçilmiş bulunan tek bir hakemin nihai ve mecburi kararına havale edilecektir. Hükümetlerin üç ay zarfında hakemin seçimi üzerende mutabakata varamamaları halinde, taraflardan birinin talebi üzerine, Milletlerarası Adalet Divanı Başkanı tarafından tâyin edilecek bir şahıs hakemliği ifa edecektir.

Yukarıdaki hususların Türkiye Hükümetince kabule şayan olduğunu mübeyyin Ekselânsları notasının alınmasını mütaakıp, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti bu notanın ve ona cevabınızın, bu mevzuda, Hükümetler arasında bir anlaşma teşkil edeceğini ve bu anlaşmanın cevabi notanızın tarihinde yürürlüğe gireceğini kabul eder.»

Yukardaki Nota mealinin Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince kabule şayan olduğunu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Ekselânsları Notası ile işbu cevabın, bu mevzuda, Hükümetlerimiz ara-

amda bir Anlaşma teşkil ettiğini ve Anlaşmanın bugün yürürlüğe girdiğini kabul ettiğini Ekselânslarına bildirmekle şeref kazanırım.

En derin saygılarımı kabul buyurunuz, Ekselâns.

Ekselâns Fletcher Warren,
Amerika Birleşik Devletleri
Büyükelçisi,
Ankara

Hariciye Vekâleti Vekili Y.
Melih Esenbel